

Ülkemizde Modern Dönemde Öğretmen Yetiştiren Kurumların İncelenmesi

Mehmet Türker Sarı

MEB Eğitim Yöneticisi

turkersari01@hotmail.com, ORCID:0009-0002-6145-3030

Mesut Asarkaya

MEB Eğitim Yöneticisi

mesutasarkaya@gmail.com, ORCID:0009-0005-9884-1354

Özet

Bu çalışmada ülkemizde modern dönemde öğretmen yetiştiren kurumların incelenmesi amaçlanmaktadır. Eğitimin temel ve vazgeçilmez unsurlarından biri öğretmendir. Tarihte öğretmen ya da müderris olarak isimlendirilen öğretmenin yetişmesi eğitimin niteliği ve verimliliği bakımından önemlidir. Osmanlı eğitim düzleminde medreseler devletin kuruluş yıllarından son dönemlerine kadar yerini muhafaza etmiştir. Hatta II. Meşrutiyet döneminde dahi medreselerde ıslah çalışmaları yürütülmüştür. Medreseler işleyişini kendi içinde devam ettirmiş, değişik şube ve derecelerde eğitim vermiş, müderrisler de medreselerden yetişmiştir. İlkokul düzeyinde sibyan okulunda eğitime devam edilirken, yeni usul üzere eğitim veren ibtidâîye okulu de eğitim tarihimizdeki yerini almıştır. İbtidâîye okulunda eski usul üzere yetişmiş muallimlerin bulunması, eğitimin kalitesini etkilemekte ve bu biçimde eğitimde istenilen hedeflere ulaşılması da güç olmaktadır. Dolayısı ile eğitim programları ve yöntemleri bakımından eski ve yeni ayrımının olması nitelikli ve istenilen vasıflarda öğretmen yetiştirilmesini gerektirmiştir. Eğitim tarihimizde, modernleşme döneminde

yeni usulün yaygınlaşmaya başlaması, eğitime bir hareketlilik getirmiştir. Bunu, o dönemin tarihi şahsiyetlerinin yaptığı çalışmalardan ve yazdıkları eserlerden anlamaktayız. 1848'te ilk olarak açılan İstanbul Darûlmuallimini'nin meslek kaynağı, rüştiye şubesi idi ve mezunlar rüştiye muallimi yapılmaktaydı. Okulun tam adı Dersaadet Darûlmuallimin-i Rüştiyesi'dir. Sultan Abdülmecid Tanzimat Fermanı'ndaki belirtilen hususların başarılı olması için eğitime ehemmiyet verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Sultanın, eğitim konusundaki hassasiyetinin uygulamada kendisini göstermesi, döneminde darûlmuallimin açılmasından da anlaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Tanzimat, Darûlmuallimin, Darûlmuallimat

Examination of the Institutions that Train Teachers in the Modern Period in Our Country

Abstract

In this study, it is aimed to examine the institutions that train teachers in the modern period in our country. One of the basic and indispensable elements of education is the teacher. The education of the teacher, who is called a teacher or teacher in history, is important in terms of the quality and efficiency of education. In the Ottoman education system, madrasas have maintained their place from the foundation years of the state until the last periods. Even II. Even during the constitutional period, reform studies were carried out in madrasas. Madrasas have continued their functioning within themselves, provided education in various branches and degrees, and teachers have been trained from madrasas. While education is continued at the primary school level in Siberian schools, ibtidaiye schools, which provide education for the new method, have also taken their place in our educational history. The presence of teachers trained in the old-fashioned way in Ibtidaiye schools affected the quality of education and thus it was difficult to achieve the desired goals in education. Therefore, the distinction between old and new in terms of educational programs and methods required the training of qualified and desirable teachers. In our educational history, the beginning of the spread of the new method during the modernization period has brought a mobility to education. We understand this from the works done by the historical figures of that period and the works they wrote. The source of the profession of the Istanbul Darûlmuallimini, which was first opened in 1848, was the rushdie branch, and graduates were made rushdie teachers. The full name of the school is Dersaadet Darûlmuallimin-i Rüştiyesi. Sultan Abdülmecid stated that education should be given importance in order for the issues mentioned in the Edict of Tanzimat to be successful. It is also understood that the Sultan's sensitivity to education manifested itself in practice from the opening of darûlögretmen during his period.

Key Words: Tanzimat, Darulmuallimin, Darulmuallimat

Giriş

Öğretmen yetiştirme ile alakalı olarak yapılan faaliyetler içerisinde telif ve tetkik eserler yanı sıra, bir çok akademik çalışmanın olduğu da görülür. Yapılan çalışmaların bir çoğu cumhuriyet sonrası dönemi içine alırken, cumhuriyet öncesi dönemle alakalı olarak yapılan faaliyetler da mevcuttur.

Ortaya konulan bu çalışmalarda özellikle İstanbul merkezinde açılan darûmuallimin ve darûmuallimat'a yer verilmektedir. Ayrıca öğretmen okullarının değişik vilayetlerle, sancak merkezlerinde açılarak sayılarının arttığına değinilmiştir.

Öğretmen okullarının taşradaki durumu ve bu okullarda eğitim ve öğretimin işleyişine ve teftiş uygulamalarına ilişkin müstakil çalışmaların fazla olmadığı ve yetersiz olduğu ayrıca görülmektedir.

Öğretmen yetiştirme ve öğretmen yetiştiren kuruluşlar konusunun geniş bir içeriğe haiz olması sebebiyle, bu konunun kapsamlı bir biçimde incelenmesi gerekli görülmüştür. Bu kuruluşların, cumhuriyet öncesindeki durumu, İstanbul dışındaki merkezlerde eğitime katkıları ve eğitim tarihimizdeki yeri ile alakalı ayrıntılı araştırma ve incelemelerin de varlığından söz etmek gerekir.

Osmanlı Devletinin geniş coğrafyasının değişik bölgelerinde kurulan darûmuallimin ve darûmuallimat'ların toplam sayısının seneden seneye değiştiği tarihi kaynaklardan anlaşılmaktadır. Zira, bazı merkezlerde yeni öğretmen okulları açılırken, bazı merkezlerde mevcut olanlar kapatılmıştır¹.

Değişik sebeplerle kapanan bu okullar, gerekli fiziksel ve alt yapı imkânları ile öğretim elemanı ve öğrencisi temin edildikten sonra tekrar açılmıştır. Bu sebeple, Osmanlı Devletinde toplam şu kadar öğretmen okulu vardı demek zordur. Ancak Osmanlı Devletinde belirli bir senede, ne kadar öğretmen okulunun eğitim vermekte olduğu kaynaklardan öğrenilebilir².

---

¹ Nebi Bozkurt "Medrese" Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi(DİA), C.28, Ankara, 2003, s.242

² Durmuş Yılmaz "Konya'nın Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Durumu", Yeni İpek Yolu Konya Kitabı VIII Özel Sayı, Konya, Aralık, 2005, s.88

Ülkemizde Modern Dönemde Öğretmen Yetiştiren Kurumların İncelenmesi

Dönemler halinde inceleyecek olursak, 1870 senesinde açılmaya başlayan vilayet darûlmualliminlerinin sayısı 1886'da 14; 1905'de 26; 1911'de 38; 1914'te 22'dir. 1923 yılına gelindiğinde ise, 13 darûlmuallimin, 7 darûlmuallimat eğitim vermekteydi³.

Günümüzde öğretmen yetiştirme konusu ile alakalı olarak kitap, makale vb. yayınlar bulunmaktadır. Bu tür çalışmaların bazılarında “öğretmen yetiştirme sorunu” şeklinde meseleye yaklaşılmaktadır. Buradan öğretmen yetiştirmenin bir mesele, bir sorun olarak algılandığı anlaşılmaktadır.

Öğretmen yetiştirme sorunu nitelik ve nicelik yönünden değerlendirilebilir. Tarihte hem sayısal açıdan, hem nitelik bakımından yetkin öğretmen bulunamıyor idi. Fakat günümüzde bu verimsizliği sayısal olarak açıklamak zordur. Çünkü yetkin miktarda öğretmenin yetişmekte olduğu bilinmektedir.

Aslında konuyla alakalı olarak yapılan her çalışma, öğretmen yetiştirme ile alakalı olarak, sorunun bir cephesine ışık tutmaktadır. Bu faaliyetler toplu olarak değerlendirildiğinde, bu soruna yaklaşımda daha pratik çözüm önerileri getirilebilecektir.

Genel manada çalışmamızın amacı ise, eğitim tarihimize ilişkin tespitler yapmaktır. Eğitimin ehemmiyetli ve vazgeçilmez bir ögesi olan öğretmeni yetiştiren darûlmuallimin ve darûlmuallimat çerçevesinde, yakın tarihte eğitimin işleyişine ilişkin ayrıntılar ortaya konulmak istenmiştir.

Darûlmuallimin ve Darûlmuallimat Okullarının Kurulması

Eğitim tarihimizde de, öğretmen yetiştirme sorununun olduğunu ifade etmek mümkündür. Bu sorunlara ilişkin aranan çözüm yollarının ve bulunan çözümlerin incelenmesi, günümüzde ortaya çıkan benzer sorunlara nasıl yaklaşılması gerektiği konusuna yardımcı olacaktır. Bu sebeple geçmişteki uygulamaları irdelemek gerekmektedir.

Çalışmamızda, modernleşme döneminde öğretmen ihtiyacının nasıl karşılandığı konusu genel bir biçimde ele alınmıştır. Osmanlı Devletinde Tanzimat öncesinde olduğu gibi sonrasında kurulmuş

---

³ Halil İnalçık, “Sened-i İttifak ve Gülhane Hatt-ı Hümayunu’nda Batı’nın Etkisi”, Belleten, C: XXVIII, S: 112, Ekim 1964, s.581

ve eğitim faaliyetlerini yürütmüş kız ve erkek öğretmen okullarının olduğu ve ehemmiyetli hizmetler ortaya koyduğu görülmektedir.

Bu okulların seçilmesinde, öğretmenin eğitim hayatımızdaki rolü etkin olmuştur. Darülmualimin ve darülmualimat, aynı zamanda meslek okulu grubunda yer almaktadır. Bu okulların başka bir önemi, yalnız İstanbul'a özgü olmamalarıdır.

Osmanlı Devletinin hemen her bölgesinde bulunan öğretmen okullarının nasıl açıldığı, alt yapısının ne biçimde sağlandığı, öğrencilerin nasıl bir eğitim aldığı, dolayısı ile eğitim faaliyetlerinin nasıl yürütüldüğüne ilişkin bilgiler önemlidir.

Darülmualimin ve muallimat, teftiş uygulamalarının eğitim tarihimizdeki işleyişini kuruluşlar bazında görmek amacıyla ve öğretmen yetiştiren kuruluşlar olması sebebiyle özellikle seçilmiştir.

Osmanlı Devletinde ilköğretimin dışında ortaöğretim öğrencilerine yönelik olarak idadilerin kurulduğu ve bunlara yönelik öğretmen yetiştirme kuruluşlarının açılması gerekli görülmüştür. Bununla alakalı olarak da yeni bir nizâmnamenin ortaya konması elzem olmuştur.

“Maârif-i Umûmiye Nizâmnamesi'nin, uygulamaya konulmasının önünde iki engel bulunmaktadır. Bunlardan biri maârife ayrılan tahsisâtın yetersiz olması, diğeri de yeni usul ve kaidelere uyulsa bile, o yolda hizmet edecek öğretmen bulunamamasıdır”⁴.

Osmanlı'da Eğitimin Gelişim Süreci

Sultan II. Abdülhamit zamanında Hamidiye İbtidaiye Okulu açılmıştı. Bu okul da yeni usul üzere eğitim vermekteydi. Bu mektepte öğrenciler sıralarda ders görmekte, hocalar siyah tahtalı kürsüler üzerinden ders vermektedir.

Bu okula eğitim almak üzere gelen Celal Esat Arseven hatırasında okulla alakalı olarak “Şükrü Paşa isminde münevver bir bahriye paşası müdür tayin olmuş, yüksek mekteplerden mezun hocalar okula alınmıştı” demektedir⁵.

---

⁴ Başbakanlık Osmanlı Arşivi, (BOA), Y.A.RES.15-17, 1299.5.2.

⁵ Semavi Eyice, “Mescid” maddesi, İslam Ansiklopedisi, 8.cilt, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1979, 118

Okulda Kurân-ı kerim dersi yanı sıra hesap, coğrafya, tarih, Türkçe, hüs-n-ü hat ve mûsiki gibi dersler okutulacağı ve öğrencilerin üniforma ile okula gelecekleri de ifade edilmişti⁶.

II. Abdülhamit dönemi ile alakalı olarak, eğitim alanında niceliksel bir artışın olduğu inkâr edilmemektedir. Fakat burada yeni usul üzere kurulan bir okul görmekteyiz. Bu okulda gerek müfredatın, gerek ders araç gereçlerinin, gerekse idareci ve öğretmenlerin modern bir yapıya haiz olduğu anlaşılmaktadır⁷.

Dolayısı ile gelişimin yalnız niceliksel olmadığı, nitelik bakımından da gelişmelerin olduğu görülür. Bu gelişmeler İstanbul'da yaşanmaktaydı. Fakat Anadolu'nun değişik merkezlerinde yürütülen eğitimin durumuna baktığımız zaman değişik bir tablo ile karşılaşırız.

Son dönemde Anadolu'da ve devletin başka bölgelerinde eğitimin gelişmesi için darümualliminler tesis edilmişti. Eğitim alanında yürütülen faaliyetler ve gayretler elbetteki bazı kuruluşların modern usullerle eğitim yapmasına imkân vermekte idi. Fakat bunun yetkin düzeyde olmadığını da belirtmek gerekmektedir.

Anadolu'da Eğitimin Yaygınlaştırılması Çalışmaları

Anadolu'da yeni usul üzere yetişmiş muallimlere ihtiyacın devam ettiği ve dolayısı ile kalkınmayı eğitim alanında yapılacak çalışmalarla sağlamayı hedefleyen Osmanlı Devletinin, bu alanda yapması gereken bir hayli işin olduğu söylenebilir⁸.

Öğretmen yetiştiren kuruluşların eğitim yönetimi ve denetimi konusunun sağlam bir temel üstüne oturması için, o yıllarda Anadolu'da ilköğretimin nasıl yapıldığına bakmak gerekecektir. Bu sebeple, öncelikle iptidaiye ve sibyan okullarının eğitim tarihimizdeki genel durumuna yer verebiliriz.

Anadolu'da iptidaiye okullarının fiziksel yapıları, ders araç ve gereçleri öğretmenlerin nitelikleri ve verilen eğitimin yetkin olup olmadığına ilişkin bilgileri hazırlanan müfettiş raporlarında bulmak

⁶ İpşirli, "Medrese-Osmanlı Dönemi" Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi(DİA), C.28, İstanbul, 1993, s.328

⁷ Nebi Bozkurt "Medrese" Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi(DİA), C.28, Ankara, 2003, s.298

⁸ Nebi Bozkurt "Medrese" Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi(DİA), C.28, Ankara, 2003, s.289

mümkündür. Bu raporlarda temel eğitimin XIX. yüzyıl başlarında ne seviyede verildiği anlaşılmaktadır.

Bu bilgiler, öğretmen yetiştiren kuruluşların önemini göstermesi bakımından da dikkate değerdir. Çünkü darülmuallimin mezunu muallimler yetiştikçe, kaza ve karyelerdeki ibtidaiye okulunda görev yapan mevcut muallimlere ihtiyaç duyulmayacağı kanaati bulunmaktadır.

Ayrıca, Ahmet Şerif'in Anadolu'da yaptığı gezilerde tutmuş olduğu ve gözlemlerini yazdığı notlar ehemmiyetli bilgiler içerir. Bu bilgiler ışığında, Anadolu'daki köy, kaza ya da nahiye merkezlerindeki değişik okulların genel durumlarına aşağıda yer verilmiştir⁹.

Bu örneklerle, Osmanlı Devleti eğitim düzleminin son dönemindeki durumu ile alakalı genelleme yapılması amacı güdülmemiş olup esas gayemiz, öğretmene ve özellikle nitelikli öğretmene duyulan ihtiyacı göstermektir.

Örneğin, İskenderûn'un Hassa kazasında 1910 senesinde eğitime gereken önemin verilmediği, Hassa'da rüştiye mektebinin olmaması ve ibtidâiye okulu binasının da sağlıksız bir durumda olmasından anlaşılmaktadır. İbtidaiye mektebinde seksen civarında öğrenci bulunmaktadır. Hassa Kaymakamı, okula öğretmen geleceğini ve okul binasının yaptırılacağını söylemiştir¹⁰.

Yine, Adana'nın Feke kazasında Mart 1910 tarihinde biri Müslümanlara, diğeri Ermeniler'e ve biri de Protestanlara ait olmak üzere üç okul bulunmaktaydı. Müslüman okulda kız ve erkek toplam otuz kadar öğrenci eğitim görmekte olup, eğitim yapılan yer, çok küçük bir oda idi.

200 kuruş aylıklı öğretmenin aciz birisi olduğundan bahsedilmekte, Ermeni-Protestan okulunda ise 60-70 civarı öğrenci bulunmakta ve okulun diğere göre iyi durumda olduğuna değinilmektedir. Erkek öğretmen Protestanların vaizi olup, fahri olarak çalışmaktadır. Kızların ayrıca kadın öğretmenleri bulunmaktadır.

Son olarak, Ermeni okulunda da 50-60 kadar talebenin olduğu ve bu öğrencilerin seviyesinin iyi durumda olduğu ifade edilmiştir. Müslim ve gayrimüslim çocukların eğitim ilerinde ehemmiyetli farklılıkların olduğu anlaşılmaktadır.

---

⁹ Halil İnalçık, *The Ottoman Empire The Classical Age 1300-1600*, The Trinity Press, London, 1973, s.50

¹⁰ Halil İnalçık, *The Ottoman Empire The Classical Age 1300-1600*, The Trinity Press, London, 1973, s.53

Konya'da eğitim kuruluşları karşılaştırıldığında, Türkler arasında eğitim faaliyetlerinin az olduğu, eğitim kuruluşları ile öğrenci sayılarından anlaşılabilir. Nüfus oranları da dikkate alındığı zaman, Türklerde on kişide 1'i okula giderken; gayr-i müslimlerde dört kişiden biri okula gitmiştir¹¹.

Dolayısı ile okullaşma oranları arasında iki buçuk kat gibi bir fark bulunmaktadır. Başka bazı merkezlerdeki eğitim durumuna yer veecek olursak, örneğin, liva merkezi olan Mersin'de 2 Nisan 1910 tarihinde idadi ve rüştiye okulu dahi yoktur.

İbtidaiye okulu ise düzgün bir vaziyette değildir. Karaman'da da bir Rum ve Ermeni okul bulunmaktadır ve bu okulların Müslüman okullarına göre düzenli olduğu belirtilmektedir¹².

A. Şerif, 10 Kasım 1913'te Adapazarı'nda gördüğü bir kız okulundan bahsetmiştir. Bu okulun binasının hayli eski ve bakımsız, öğrenci ve hanım öğretmenlerin ise temiz giyinimli olduğu ifade edilmiştir¹³.

Jimnastik dersleri ehemmiyet verilerek yapılmaktadır. Öğretmenler nakışla uğraşmakta ve odada bir de piyano bulunmaktadır. Okulda 105 öğrenci eğitim görmekte olup, bayan öğretmen, kız öğretmen okulu mezunudur.

Adapazarı'nda 1913 senesinde bir de rüştiye mektebinde eğitim yapılmaktadır. İki öğretmeni ve 78 öğrencisi bulunan okulda öğretmenlerin yetersiz olduğu ifade edilmektedir.

Düzce'de bulunan rüştiye mektebinin de iki öğretmeni olup, bunların genel olarak olumlu vasıflarının bulunmadığından söz edilmiştir.

Karye, kaza ve liva merkezlerindeki okulların genel yapısı yanında, muallimlerin durumu da Osmanlı'da son dönem eğitim yapısını yansıtmaları bakımından önemlidir.

Müfettişler küçük yerleşim birimlerindeki ibtidâiye okulunda yaptıkları teftişlerde muallimlerin eğitim durumlarına, mezuniyetlerine, eğitim öğretime aşinalıklarına vb. hususlara ilişkin bilgiler vermektedir. Müfettişlerin verdiği raporlar darülmualiminlerin önemini göstermesi bakımından dikkate değerdir.

---

¹¹ Fuat Köprülü, Bizans Müesseselerinin Osmanlı Müesseselerine Tesiri, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 1981, s.91

¹² Halil İnalçık, The Ottoman Empire The Classical Age 1300-1600, The Trinity Press, London, 1973, s.61

¹³ Cevat İzgi, Osmanlı Medreselerinde İlim, Tabii İlimler C. II, İz Yay., İstanbul, 1997, s.21

Örneğin, müfettiş 1918 senesinde Elazığ'a bağlı Keban kazasındaki okulları teftiş etmiştir. Okullarda darûlmuallimin mezunu olan biri 22, diğeri 23 yaşındaki muallimle karşılaşmıştır. Müfettişe göre, bu muallimler darûlmuallimin mezunu olduğundan yeni usul üzere eğitim yapmaktadırlar. Ayrıca Maârif müdürünün uyarılarına dikkat etmekte, özen ve ehemmiyet göstermektedirler¹⁴.

Osmanlı devletinde ilk, orta ve yüksek okulun XX. yüzyıl başlarındaki genel yapısına ilişkin olarak yukarıda sunulan örnekler eğitim tarihimize ait bir dönemin manzarasını yansıtmaktadır.

Bu örnekler, okulların genel durumunu ve aynı zamanda öğretmen ihtiyacını göstermekte olup, ihtiyacın karşılanmasına ehemmiyet verilmesi gerektiği sonucunu ortaya koymaktadır. Osmanlı devletinin bu konuya verdiği önemi de, yapılan çalışmalarla görmekteyiz.

Sonuç

İstanbul'un eğitim ve kültür merkezi olması, eğitim tarihimizde, öğretmen yetiştiren kuruluşlar içerisinde, bu şehirdeki darûlmuallimin ve darûlmuallimatın daha fazla tanınmasını sağlamıştır.

İstanbul Darûlmuallimini, ibtidâîye, rüştiye, idadiye okuluna öğretmen yetiştirmiştir. Değişik şubelerde eğitim veren darûlmuallimin gibi darûlmuallimat da ibtidâîye ve kız rüştiyeleri için bayan öğretmen adayları mezun etmiştir.

Osmanlı Devletinde doğrudan ve modern usullerle öğretmen yetiştiren kuruluşlardan ilki İstanbul'da kurulmuştur. Bu kurum, erkek öğretmen adaylarını rüştiye okulu için yetiştirmekle mükellefti.

Bu okula öğretmen yetiştiren yer anlamına gelen darûlmuallimin ismi verilmiştir. Daha sonra, darûlmuallimin'e ait değişik şubeler açılmış, ardından bayan öğretmenler yetiştirmek üzere darûlmuallimat 1870 senesinde kurulmuştur.

---

¹⁴ Nebi Bozkurt "Medrese" Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi(DİA), C.28, Ankara, 2003, s.301

Ülkemizde Modern Dönemde Öğretmen Yetiştiren Kurumların İncelenmesi

İstanbul'daki bu okulların benzerleri Osmanlı Devletinin değişik vilayetlerinde de açılmaya başlamıştır. Bunların yanı sıra Terbiye-i Bedeniye Okulu ve Ana Öğretmen Mektebi, okul öncesi ve beden öğretmenlerini yetiştiren şubeler olarak İstanbul'da açılmıştır.

Bu ve benzeri okulların açılmasıyla beraber Osmanlı toplumunda okullaşma oranı artmış, okuma yazma bilen bireylerin sayısında hızla yükseliş yaşanmış ve modern döneme özgü olan daha sosyal ve kültürlü bir birey ve toplum şekillenmesine yönelik dönüşüm yaşanmıştır.

Osmanlı eğitim düzleminde medreseler devletin kuruluş yıllarından son dönemlerine kadar yerini muhafaza etmiştir. Osmanlı'nın son döneminde dahi medreselerde ıslah çalışmaları yürütülmüştür. Medreseler işleyişini kendi içinde devam ettirmiş, değişik şube ve derecelerde eğitim vermiş, müderrisler de medreselerden yetişmiştir.

İlkokul düzeyinde sibyan okulunda eğitime devam edilirken, yeni usul üzere eğitim veren ibtidâiye okulu de eğitim tarihimizdeki yerini almıştır. Böylece modern anlamda eğitim kurumu şekillenmeye başlamıştır.

İlkokul düzeyine tekabül eden ibtidâiye okulunda eski usul üzere yetişmiş muallimlerin bulunması, eğitimin kalitesini etkilemekte ve bu biçimde eğitimde istenilen hedeflere ulaşılması da güç olmaktadır. Dolayısı ile eğitim programları ve yöntemleri bakımından eski ve yeni ayrımının olması nitelikli ve istenilen vasıflarda öğretmen yetiştirilmesini gerektirmiştir.

Tanzimat döneminde, öğretmen yetiştiren kuruluşların açılmasında üç faktörün etkin olduğu ifade edilebilir. Bunlardan ilki medreseler dışında modern okulun kurulması, diğeri, yetkin seviyede ve sayıda öğretmen bulunamamasıdır. Son olarak da eğitimde yeni usulün yerleşmeye başlamasıdır. Yeni usulle eğitim verecek muallimlerin bu usule aşına olmaları gerekecektir.

Kaynakça

Akdağ, Mustafa, Celâlî İsyancıları, (1550-1603), Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara, 1963.

Akyüz, Yahya, Türk Eğitim Tarihi, İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1997.

Arslan, Ali, Darülfünun'dan Üniversiteye, Kitabevi, İstanbul, 1995.

Baltacı, Cahit, XV. ve XVI. Asırlarda Osmanlı Medreseleri, İrfan Matbaası, İstanbul, 1976.

Barthold W., İslam Medeniyeti Tarihi, Çev. Fuad Köprülü, TTK, Ankara, 1973. Başar, Hüseyin, Eğitim Denetçisi, Pegema Yay., İstanbul, 2000.

Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Osmanlı Belgelerinde Bosna Hersek, Haz. H.Yıldırım Ağanoğlu vd., Başbakanlık Osmanlı Arşivi Yay., İstanbul, 2009.

Binbaşoğlu, Cavit, Eğitim Yöneticiliği, Binbaşoğlu Yayınevi, Ankara, 1988. Büyükkarcı, Süleyman, İstanbul Rum Okulları, Mikro Yay., Ankara, 2002.

Cevdet, Ahmet, Tezakir, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1953.

Darülmualimin-i İbtidailere Mahsus Müfredat Programı, Maârif-i Umûmiye Nezareti Telif ve Tercüme Dairesi, Matbaa-i Âmire, İstanbul, 1331.

Ergün, Mustafa, II. Meşrutiyet Devrinde Eğitim Hareketleri, (1908-1914), Ocak Yay., Ankara, 1996.

Gövsa, İbrahim Alaaddin, Çanakkale İzleri, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Ankara, 1989.

İpşirli, Mehmet, "Ottoman State Organization", History of The Otoman State, Society and Civilisation, Editör: Ekmelettin İhsanoğlu, Vol.1, İstanbul, 2001.

İnalçık, Halil, The Ottoman Empire The Classical Age 1300-1600, The Trinity Press, London, 1973.

Kodaman Bayram, Abdülhamid Devri Eğitim Düzlemi, TTK, Ankara, 1991.

Köprülü, Fuat, Bizans Müesseselerinin Osmanlı Müesseselerine Tesiri, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 1981.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, Osmanlı Devletinin İlmiye Teşkilatı, TTK., Ankara, 1988.

Yücel, Hasan Ali, Türkiye'de Orta Öğretim, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara, 1994.